

Broj: 429/17-5
Podgorica, 05.10.2018. godine
DŠ/DŠ

Na osnovu člana 28 i 41 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda ("Službeni list CG", broj 42/11 i 32/14), a nakon sprovedenog postupka po pritužbi XY i njegovog sina XX (2003) zbog neadekvatne porodične zaštite i mogućeg nasilja u porodici, dajem sledeće

MIŠLJENJE

I UVOD

Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore pritužbom su se obratili XY i njegov sin XX (2003) ističući neadekvatno postupanje Centra za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak. U pritužbi je, između ostalog, navedeno: da su XW i XX nakon razvoda braka njihovih roditelja pripali na dalju brigu i čuvanje majci; da majka ne vodi računa o sinovima na adekvatan način; da su dječaci često sami kod kuće i nerijetko trpe nasilje od strane majke; da je 19.2.2018.godine XX u pratnji policije i predstavnika centra za socijalni rad pregledan od strane ljekara i tom prilikom su utvrđene fizičke povrede koje je nanijela majka metalnim mašicama; da je nalazom neuropsihijatra utvrđeno da oba djeteta navode manipulativno ponašanje majke koje je usmjereno protiv oca; da oba djeteta žele da žive sa ocem; da je majka oca više puta neosnovano prijavljivala nasilje.

II ISPITNI POSTUPAK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je pokrenuo ispitni postupak i aktom br. 168/18 od 22.2.2018.godine, i zatražio informacije o mjerama i radnjama koje su Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak, Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Centra bezbjednosti Pljevlja preduzimali u cilju normalizacije odnosa u ovoj porodici, nadzora u vršenju roditeljskih prava i zaštite djece od bilo koje vrste nasilja.

U detaljnom izjašnjenju i kopijama spisa koje nam je dostavio Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak aktom br. 01-168/8 od 12.03.2018.godine, između ostalog je navedeno: da se porodica, zbog disfunkcionalnosti uzrokovane, prije svega, zdravstvenim

stanjem njenih članova, ali i zbog nerazumijevanja uzajamnih odnosa i porodičnih uloga od strane pojedinih njenih članova, nalazi, već skoro godinu dana, na intezivnom psihosocijalnom tretmanu kod Stručne službe Centra za socijalni rad opština Pljevlja i Žabljak te Centra za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja Pljevlja, ali i drugih državnih organa i ustanova na nivou lokalne zajednice; da su XQ , iz Prijepolja i XY iz Pljevalja, zaključili brak 06.03.2003. godine i u tom braku stekli dvoje djece, sinove XX, starog 14 godina i XWa, starog 12 godina; da je zbog poremećenih porodičnih odnosa, trajnog nesporazuma i različitog pogleda na odgoj i vaspitanje zajedničke djece taj brak razveden presudom Osnovnog suda u Pljevljima broj P.br.546/17 od 13.12.2017..godine, a maloljetna djeca, XX i XW su povjereni na dalju brigu i staranje majci XQ; da je istom presudom uređen način održavanja ličnih odnosa drugog roditelja sa djecom i utvrđena obaveza oca XY da na ime učešća u izdržavanju zajedničke maloljetne djece uplaćuje svakomjesečno 30% od njegovih ličnih primanja na XQ žiro račun; da je nakon presude o razvodu braka XQ sa djecom, na XYovo insistiranje, napustila XY porodičnu kuću i iznajmila stan u kojem boravi sa djecom; da je riječ o porodici čiji članovi nisu izgradili odnose uzajamnog poštovanja i uvažavanja. zasnovane na razumijevanju i prihvatanju pojedinačnih uloga, radi čega, gotovo svakodnevno, jedni protiv drugih, podnose svakojake prijave Centru bezbjednosti Pljevlja i centru za socijalni rad, ali i svim drugim ustanovama i institucijama za koje oni procjenjuju da bi mogle ostvariti zaštitu njihovih prava i interesa; da je otac XY, je rođen 1958. godine u Pljevljima, završio osnovnu školu. po specijalnom obrazovnom programu u Podgorici, i do penzionisanja bio zaposlen kao nekvalifikovani radnik u Rudniku uglja a.d. Pljevlja, vlasnik porodične kuće u Pljevljima u kojoj živi sam, a koja je komforna i uslovna za stanovanje; da poslednjih mjeseci trajanja bračne zajednice, tokom brakorazvodne parnice i neposredno nakon razvoda braka nije pokazivao zainteresovanost za brigu i staranje o zajedničkoj maloljetnoj djeci tako da sa njima, nakon braka jedno vrijeme uopšte nije ni kontaktirao; da trenutno ostvaruje kontakt sa starijim sinom, dok sa mlađim sinom nema nikakav vid komunikacije niti pokazuje zainteresovanost da se angažuje u pravcu uspostavljanja pokidane emotivne veze između njega i maloljetnog XW, koji i inače ne želi da ostvaruje kontakt sa ocem; da XY nije u proteklom periodu adekvatno ispunjavao roditeljske obaveze u dijelu smještaja djece, stvaranja povoljnih uslova za njihovo kvalitetno odrastanje kao i u dijelu obezbjeđenja adekvatne zdravstvene zaštite za mal. XX, čime je neupitno pokazao da nije dovoljno zainteresovan da na adekvatan način vodi brigu o potrebama i interesima djece; da su u cilju unaprjeđenja njegovih roditeljskih kompetencija stručni radnici ovog centra, ali i stručni radnici Centra za mentalno zdravlje, kroz realizaciju plana rada sa porodicom. između ostalog, obavljali kontinuirane savjetodavne i motivišuće razgovore, ali se na kraju došlo do zaključka da XY nije na pravilan način motivisan za brigu o djeci niti posjeduje potrebne kapaciteta za ostvarenje psihofizičke funkcije roditeljstva; da je XY u više navrata samoinicijativno dolazio na razgovor u Centar i davao izjave da nema mogućnosti i da ne želi da vodi brigu o djeci; da je zbog utvrđenog nasilja nad maloljetnim XX, protiv XY, na optužni predlog Osnovnog javnog tužioca pokrenut sudski postupak u kojem je XY u krivičnom postupku osuđen na uslovnu kaznu, a u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici; da je Centar za socijalni rad pokrenuo postupak kod Osnovnog suda u Pljevljima radi preispitivanja XYovih roditeljskih kompetencija u odnosu na njegovu maloljetnu djecu XX i XW i u tom postupku Osnovni sud u Pljevljima je presudom Rs. br.7/18 od 22.02.2018. XY ograničio u vršenju roditeljskog prava prema njegovoj maloljetnoj djeci XX i XW u dijelu koji se odnosi na pravo na zajedničko življenje i kontaktiranje sa mal. djecom kao i u odnosu na pravo i obavezu da zastupa mal. djecu i

upravlja i raspolaže njihovom imovinom i prihodima u trajanju do godinu dana; da je majka - XQ psihijatrijski pacijent i redovno uzima propisanu psihijatrijsku terapiju; da je ustanovljeno da XQ boluje od anksioznosti i depresije (šifra F.41.2 Mješana anksioznost i depresivni poremećaj); da je XQ u skladu sa njenim kapacitetima, učestvovala u aktivnostima djece, nastojala da prepozna njihove potrebe i da na te potrebe pruži adekvatan odgovor; da je saradljiva i prihvata savjete pa je u saradnju sa stručnim licima centra sačuvala motivisanost da vodi brigu o djeci, s obzirom da je veoma emotivno vezana za njih; da je centar, zbog incidenta u kojem je XQ nanijela lakšu povredu mal. XX, svojim rješenjem broj 0301-1066/2018-3 od 28.02.2018. godine XQ odredio mjeru nadzora nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu oboje djece; da je maloljetni XX rođen 18.03.2003. godine, učenik VIII razreda, nedovoljan je učenik, koji ne pohađa nastavu niti pokazuje interesovanje za nastavak školovanja u čemu, prema maloljetnikovom kazivanju, ima očevu podršku; da je XX nepredvidiv, isključiv, i veoma tvrdoglav, permanentno ispoljava prkosno i negativistično ponašanje prema ukućanima i u školi pri čemu je sklon manipulativnom ponašanju, posebno u odnosi na roditelje, koji nemaju dovoljno kapaciteta da realno procjenjuju događaje niti da pruže adekvatan odgovor na takvo XXovo ponašanje; da XX posebno voli da eksperimentiše sa električnim instalacijama, kako u kući tako i van nje, čime, nerijetko, izaziva kratke spojeve na električnim instalacijama uz realnu opasnost da dođe i do zapaljivanja električnih vodova i uređaja i samog stambenog objekta čime ugrožava ličnu i opštu bezbjednost; da je nakon izvršenog konzilijamog pregleda dana 13.02.2018. godine u KCCG Podgorica mal. XX potvrđena uputna dijagnoza F92, ali i utvrđeno postojanje lake mentalne retardacije (F70.) te je konzilijum psihijataru KCCG uputio mal. XX na hospitalni tretman u zdravstvenu ustanovu "Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu" Beograd; da je XX u otporu prema predloženom hospitalnom tretmanu s tim da sve vrijeme uporno odbija da uzima propisanu psihijatrijsku terapiju; da se sa XX sve vrijeme obavljaju osnažujući savjetodavni razgovori s ciljem da maloljetnik otpočne sa redovnim korišćenjem propisane terapije kako bi unaprijedio svoje zdravstveno stanje čime bi korigovao sopstveno ponašanje u pravcu društveno poželjnog i opšte prihvatljivog modela ponašanja; da se sa maloljetnikom obavljaju i savjetodavni razgovori u cilju unaprjeđenja komunikacije sa članovima porodice pa i sa samim ocem; da je maloljetni XW dijete sa prihvatljivim modelom ponašanja, odgovoran u kući, ali i prema školskim obavezama i ima normalnu komunikaciju sa majkom i sa bratom; da je nakon hospitalizacije majke posredstvom centra XW smješten u porodicu njegove tetke po majci u selu Bioča kod Bijelog Polja, dok je maloljetni XX samovoljno otišao smješten kod oca XY; da je centar zbog veoma kopleksne problematike u porodici na osnovu zaključka sa sjednice Multidisciplinamog tima održanog 07.12.2017. godine sazvao Konferenciju slučaja koja je održana 27.12.2017. godine, a na kojoj su učestvovali gotovi svi relevantni subjekti sa područja Crne Gore; da je tom prilikom zaključeno: da su problemi unutar porodice višeslojni, ali da prioritarno treba rješavati zdravstveni problem maloljetnog XX, radi čega ga je neophodno što prije privremeno hospitalizovati na nekom od odjeljenja Opšte bolnice Pljevlja, gdje bi imao kontinuirani nadzor zdravstvenih radnika. a to do njegovog upućivanja na dalje liječenje u KCCG ili na Institut za mentalno zdravlje u Beogradu, da JZV Dom zdravlja Pljevlja uputi mal. XX na hitno bolničko liječenje radi zaštite mentalnog zdravlja djeteta kroz njegov hospitalni tretman, da je neophodno ekonomsko osnaženje XQ na način da Centar za socijalni rad Pljevlja uputi zahtjev za pomoć Ministarstvu rada i socijalnog staranja kako bi se pronašao adekvatan način da se poboljša njen socijalno-ekonomski status, s obzirom na to da XQ nema redovnih prihoda za plaćanje budućeg zakupa stana u kojem bi

ubuduće boravila sa djecom i tako izbjegla dalje pritiske i maltretiranja bivšeg supruga, da, zbog evidentnog zanemarivanja roditeljskih obaveza u odnosu na realne potrebe djeteta, nadležni Centar za socijalni rad pokrene postupak za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava XY nad mal. XXom, da Centar za socijalni rad Pljevlja u saradnji sa nadležnim institucijama kontinuirano nastavi dalji rad sa porodicom; da je u toku realizacija Porodičnog plana usluga sa planom stalnosti za dijete. U realizaciji plana pored stručnih radnika Centra za socijalni rad učestvuju stručni radnici Centra za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja Pljevlja i predstavnici škole koju pohađaju mal. djeca.

Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak je dostavio kopije Porodičnog plana usluga kao i listu praćenja, kontakata i rada na slučaju koja sadrži uredno evidentirane svakodnevne aktivnosti od 06.04.2017.godine do 07.03.2018.godine.

U izjašnjenju koje je Zaštitniku dostavio Centar bezbjednosti Pljevlja, akt 086/18-19814 od 23.3.2018.godine, između ostalog se navodi: da su sa problemima koji se dešavaju u porodici detaljno upoznati s obzirom da im se članovi ove porodice obraćaju skoro svakodnevno; da je dana 12.09.2017 godine služba operativnog dežurstva Centra bezbjednosti Pljevlja od strane doktora iz Hitne službe u Pljevljima, obavještena da se kod njih nalazi maloljetni XX, kojeg je prethodno fizički napao i udario stisnutom šakom u predjelu glave njegov otac XY i da su nakon prikupljenih obavještenja i konsultacije sa nadležnim tužiocem dana 05.10.2017. godine policijski službenici CB Pljevlja podnijeli Osnovnom državnom tužiocu u Pljevljima krivičnu prijavu protiv XY zbog postojanja osnovane sumnje da je učinio KD Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 stav 3 Krivičnog zakonika Crne Gore; da je nakon prikupljenih obavještenja i konsultacija sa dežurnim tužiocem i pomoćnikom komandira za prekršajnu preventivu, dana 06.02.2018. godine protiv maloljetnog XX podnesena prijava za prekršaj iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, nakon čega je dana 16.02.2018. godine podnesena prijava za prekršaj i protiv XQ zbog prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, jer nije vodila dovoljno brigu o medicinskoj zaštiti člana porodice o kome je dužna da se stara tj sinu maloljetnom XWu. koga nakon fizičkog napada od strane mal XX nije povelala kod doktora kako bi mu pružena adekvatna ljekarska pomoć; da je dana 19.02. 2018.godine telefonskim putem prijavljeno da je maloljetni XX zlostavljan od strane majke; da je mal XX izjavio da ga je majka udarila mašicama u predjelu noge i da su izvršenim pregledom mal XX konstatovane povrede; da je predmet dostavljen ODT-u u Pljevljima koji se nakon uvida u isti dana 27.02.2018 godine izjasnio da se u radnjama XQ stiču obilježja bića KD Nasilje u porodici iz člana 220 KZ CG; da su dana 28.02.2018. godine policijski službenici CB Pljevlja podnijeli Osnovnom državnom tužiocu u Pljevljima krivičnu prijavu protiv XQ zbog postojanja osnovane sumnje da je učinila KD Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 stav 3 KZ CG; da je dana 22.02.2018 godine na fax dežurne službe stiglo obavještenje Centra za socijalni rad u Pljevljima broj 01-636. uz koje je dostavljena službena zabilješka broj 01-601 odl 20.02.2018 godine u kojoj je navedeno da je dana 19 02 2018 godine u centar došao mal XX sa ocem XYi prijavio da ga je majka žaračem od šporeta udarila; da je službenica centra tom prilikom prisustvovala davanju izjave maloljetnika u policijskoj stanici te nakon toga odvela dijete u službu Hitne pomoći gdje je prilikom čekanja pregleda razgovarala sa maloljetnikom koji je u jednom momentu pitao kada postaje knvično odgovoran. i kako je bila iznenađena tim pitanjem insistirala je da joj kaže zbog čega je to pita ali je isti izbjegavao odgovor i govorio da pita bez određenog razloga da bi je u jednom mometu pitao da li bi bio duže od godinu dana u zatvoru da nekog ubije kao i da planira da kupi pištolj; da je maloljetnik insistirao u

razgovoru da će se snaći da kupi pištolj da ubije majku jer on smatra da je njegova majka kriva za ukupnu porodičnu situaciju u čemu ga je podržao otac XY; da je dana 23.02.2018, godine telefonskim putem obavijestio mlađi sin XW (2005) prijavio da njegov brat XX rođen 2003 godine fizički zlostavlja njihovu majku XQ; da je fizičko nasilje sina XX nad majkom XQ prijavljeno i 26.02.2018 godine telefonskim putem te su policijski službenici na licu sa službenicima Centra za socijalni rad zatekli Hitnu službu koja je XQ odvela u Opštu bolnicu Pljevlja gdje je zadržana na bolničkom zbog povrede glave.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je aktom br. 168/18-4 od 23.4.2018.godine, postupajući po pritužbi XY i sprovodeći ispitni postupak, od Ministarstva rada i socijalnog staranja zatražio izjašnjenje na navode pritužbe kao i informacije o tome da li je Ministarstvo i u kojoj mjeri upoznato sa problemima ove porodice kao i da li je u skladu sa svojim nadležnostima preduzimalo radnje i mjere u cilju prevazilaženja problema u ovoj porodici i zaštite najboljeg interesa djece.

Ministartvo rada i socijalnog staranja je, aktom br. 56-573/18-2 od 14.5.2018.godine, obavijestilo Zaštitnika da je upoznato sa predmetom porodice ali da shodno Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti nije dozvoljeno iznositi detalje pomenutog slučaja.

U dopunskom izjašnjenju koje je Ministarstvo rada i socijalnog staranja dostavilo Zaštitniku, akt br.01-1864-1 od 26.6.2018 godine, prosljeđene su dopunske informacije o daljem postupanju Centra za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak, između ostalog: da je XX učenik VIII razreda nedovoljan učenik po uspjehu, ne pohađa redovno nastavu niti pokazuje interesovanje za nastavak školovanja u čemu, prema maloljetnikovom kazivanju, ima očevu podršku, nepredvidiv je, isključiv, i veoma tvrdoglav, opsjednut elektrikom, često eksperimentiše sa električnim instalacijama, kako u kući i tako i van nje, čime nerijetko, zna da izazove kratak spoj na električnim instalacijama uz realnu opasnost da dođe i do zapaljivanja električnih vodova i uređaja i samog stambenog objekta, permanentno ispoljava prkosno i negativistično ponašanje prema ukućanima i u školi pri čemu je sklon manipulativnom ponašanju, posebno u odnosu na roditelje, koji nemaju dovoljno kapaciteta da realno procjenjuju događaje niti da pruže adekvatan odgovor na takvo XXovo ponašanje.

Nakon izvršenog konzilijarnog pregleda dana 13.02.2018. godine u KCCG Podgorica mal. XX je potvrđena uputna dijagnoza mješovitog poremećaja ponašanja i emocija (F92) ali i utvrđeno postojanje lake mentalne retardacije (F70). Konzilijum psihijatara KCCG uputio je mal. XX na hospitalni tretman u zdravstvenu ustanovu "Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu" Beograd. Maloljetni XX je u otporu prema predloženom hospitalnom tretmanu s tim što sve vrijeme uporno odbija da uzima propisanu psihijatrijsku terapiju.

Dana 24.04.2018. godine održan je ponovni konzilijum psihijatara u KCCG za predmet mal. XX. Maloljetnik je po odluci konzilijuma br. protokola 115 od 24.04.2018. godine dobio predlog za upućivanje na liječenje u Psihijatrijsku bolnicu Laza Lazarević Beograd.

Sa mal. XXse sve vrijeme obavljaju osnažujući savjetodavni razgovori sa ciljem da maloljetnik otpočne sa redovnim korišćenjem propisane terapije, da prihvati preporučeno liječenje kako bi unaprijedio svoje zdravstveno stanje čime bi korigovao sopstveno ponašanje u pravcu društveno poželjnog i opšte prihvatljivog, modela ponašanja. Međutim, preduzete aktivnosti i mjere, nisu dali očekivane rezultate pa maloljetnik i dalje ne slijedi savjete stručnih lica pri čemu i dalje odbija odlazak na liječenje u Beograd u čemu ga podržava i otac.

XQ je psihijatrijski pacijent i redovno uzima propisanu psihijatrijsku terapiju. U periodu od 02.03.2018. do 26.03.2018. XQ je bila hospitalizovana u KCCG Odjeljenje za psihijatriju. gdje je ordinirajući psihijatar ustanovio da XQ boluje od anksioznosti i depresije (šifra F.32.1-srednje teška depresivna epizoda i F43.1 posttraumatski stresni poremećaj). Za vrijeme trajanja hospitalizacije XQ, posredstvom Centra za socijalni rad mal. XW je smješten u porodicu njegove tetke Hasene Bakija u, Bijelom Polju dok niko od bližih srodnika nije želio da preuzme brigu o mal. XX. Kako CSR Pljevlja nije uspio da pronađe hraniteljsku porodicu u koju bi privremeno smjestio mal. XX to se obratio zahtjevom za smještaj mal. XX u JU Centrar za djecu i mlade "Ljubović" Podgorica i JU Dječji Dom "Mladost" Bijela koji nisu dali saglasnost za smještaj mal. XX. Stručni radnici su ulagali napore da motivišu mal. XX da i privremeno prihvati smještaj u Skloništu za žrtve nasilja u Pljevljima ili u Bijelom Polju ali mal. XX je odbio bilo koju mogućnost njegovog smještaja i samovoljno je boravio u porodičnoj kući njegovog oca XY, pri takvom stanju stavri, stručni radnici Centra su vršili svakdonevni nadzor i kontrolu XXovog stanja i ponašanja tokom boravka kod oca. XQ je po okončanju liječenja odmah preuzle dalju brigu i staranje o oboje djece da bi nakon izvjesnog period mal. XX samovoljno otišao da boravi kod oca.

XQ u skladu sa njenim kapacitetima. učestvovuje u aktivnostima djece. nastoji da prepozna njihove potrebe i da na te potrebe pruži adekvatan odgovor. Saradljiva je prihvata savjete pa je u saradnju sa stručnim licima sačuvala motivisanost da vodi brigu o djeci, s obzirom da je veoma emotivno vezana za njih. XQ je posebno bila zainteresovana i angažovana da pozitivno utiče na mal. XX, posebno u dijelu da XX prihvati, liječenje i odlazak na preporučenu hospitalizaciju u Beograd. ali trenutno nije u stanju da utiče na njegovo ponašanje i njegove odluke.

Nakon više incidenata koje je mal. XX izazvao u odnosu prema majci. ali i u odnosu prema mlađem bratu, prema kojima u posljednje vrijeme pokazuje znake povećane agresivnosti, a posebno nakon što je XQ tokom jednog takvog incidenta nanijela lakšu povredu mal. XX ovaj organ je svojim rješenjem broj 0301-11066/2018-3 od 28.02.2018. godine XQ odredio mjeru nadzora nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu oboje djece.

XY (1958) završio je osnovnu školu po specijalnom obrazovnom programu, kao maloljetnik bio na smještaju u JU „Ljubović" Podgorica. liječen u Specijalnoj bolnici za psihijatriju Dobrota-Kotor, do penzionisanja bio zaposlen kao nekvalifikovani radnik u Rudniku uglja a.d. Pljevlja. XY u proteklom periodu nije adekvatno ispunjavao roditeljske obaveze u dijelu smještaja djece, stvaranja povoljnih uslova za njihovo kvalitetno odrastanje kao i u dijelu obezbjeđenja, adekvatne zdravstvene zaštite za mal. XX. čime je neupitno pokazao da nije dovoljno zainteresovan da na adekvatan način vodi brigu o potrebama i interesima djece. U cilju unaprjeđenja njegovih roditeljskih kompetencija stručni radnici Centra za socijalni rad Pljevlja, ali i stručni radnici Centra za mentalno zdrvlje. su kroz realizaciju plana rada sa porodicom. između ostalog, obavljali kontinuirane savjetodavne i motivišuće razgovore, ali se na kraju došlo do zaključka da XY nije na pravilan način motivisan za brigu o djeci niti posjeduje potrebne kapaciteta za ostvarenje psihofizičke funkcije roditeljstva. Zbog utvrđenog nasilja nad maloljetnim XX protiv XY je na optužni predlog Osnovnog državnog tužioca pokrenut sudski postupak u kojem je XY u krivičnom postupku osuđen na uslovnu kaznu, a u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Pri takvim odnosima u porodici, a u pravcu zaštite interesa djece, Centar za socijalni rad je pokrenuo postupak kod Osnovnog suda u Pljevljima radi preispitivanja XYovih roditeljskih kompetencija u odnosu na njegovu maloljetnu djecu XX i XWa. U tom postupku Osnovni sud u Pljevljima je rješenjem Rs.

br.7/18 od 22.02.2018. oca ograničio u vršenju roditeljskog prava prema njegovoj maloljetnoj djeci XX i XWu u dijelu koji se odnosi na pravo na zajedničko življenje i kontaktiranje sa mal. djecom kao i u odnosu na pravo i obavezu da zastupa mal. djecu i upravlja i raspolaze njihovom imovinom i приходима u trajanju do godinu dana.

XY suprutno svojim ograničenjima kontinuirano inicira kontakt sa mal. XXna način što ga poziva telefonom, dolazi pred kuću, odvodi ga kad hoće i gdje hoće, osporava mu odlazak u školu. osporava mu odlazak na upućeno liječenje. jednom riječju i dalje vrši negativan uticaj na dijete. U poslednjih mjesec dana mal. XX samovoljno u kontinuitetu boravi kod njegovog oca XY, po njegovim instrukcijama ispoljava agresivno ponašanje prema porodici, stručnim licima i za sada je počinio više prekršajnih djela iz Zakona o zaštite od nasilja u porodici.

Dana 25.04.2018. godine XQ je prijavila Upravi policije CB Pljevlja da je mal. XX sa njegovim ocem XYnapustio teritoriju opštine Pljevlja. XQ je navela da ima saznanja da XY planira da otputuje u Dansku sa mal. XXom. Nakon XQ prijave. istoga dana, 25.04.2018. godine raspisana je potjernica na nivou Crne Gore za mal. XX a po naredbi Uprave policije CB Pljevlja. Dana 26.04.2018. godine mal. XX se u pratnji njegovog oca XY vratio u Pljevlja. O nepoštovanju odluke Suda XY, upoznat je Osnovni sud u Pljevljima, Osnovno državno tužilaštvo u Pljevljima i Uprava policije CB Pljevlja.

Prema navodima Centra za socijalni rad Porodica se zbog disfunkcionalnosti uzrokovane prije svega, zdravstvenim stanjem njenih članova, naročito njenog maloljetnog člana XX starog 15 godina ali i zbog nerazumijevanja uzajamnih odnosa i porodičnih uloga od strane pojedinih njenih članova, nalazi, već više od godinu dana, na intezivnom psihosocijalnom tretmanu kod Stručne službe Centra za socijalni rad opština Pljevlja i Žabljak te Centra za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja Pljevlja, ali i drugih državnih organa i ustanova na nivou lokalne zajednice. Zbog veoma kopleksne problematike u porodici Centar za socijalni rad Pljevlja je na osnovu zaključka sa sjednice Multidisciplinarnog tima sazvao Konferenciju slučaja koja je održana 27.12.2017.godine. a na kojoj su učestvovali gotovi svi relevantni subjekti sa područja Crne Gore. Svi zaključci sa

Konferencije slučaja su u potpunosti realizovani izuzev najbitnijeg- upućivanje mal. XX na liječenje. Zbog počinjenog nasilja prema mal. bratu XWu. mal. XX je u prekršajnom postupku Sud za prekršaje u Bijelom Polju Odjeljenje u Pljevljima izrekao zaštitnu mjeru obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi rješenjem P.P.m-br-l/18 od 26.03.2018. godine, U rešenju Suda je navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Klinici za neurologiju i psihijatriju za djecu i omladinu u Beogradu. Republika Srbija. a trajaće dok postoji potreba liječenja ali ne duže od 3 godine.

Dana 24.04.2018. godine održan je ponovni konzilijum psihijatara u KCCG za predmet mal. XX. Maloljetnik je po odluci konzilijuma br. protokola 115 od 24.04.2018. godine dobio predlog za upućivanje na liječenje u Psihijatrijsku bolnicu Laza Lazarević Beograd. U predlogu za upućivanje na liječenje mal. XX navedeno je da će sprovođenje mal. XX na liječenje u Beograd izvršiti Centar za mentalno zdravlje JZU DZ Pljevlja uz asistenciju policije, regulisano Rješenjem Suda za prekršaje u Bijelom Polju- Odjeljenje u Pljevljima br.61/18 od 03.04.2018. godine.

U skladu sa dopisom CSR broj: 01-1465 od 10.05.2018. godine CSR je dobio informaciju od JZU DZ Pljevlja br. 898 od 11.05.2018. godine u kojoj se između ostalog, navodi, da je Fond za zdravstveno osiguranje kontaktirao Kliniku za psihijatrijske bolesti "Dr Laza Lazarević" Beograd i da su dobili informaciju da se u toj bolnici ne izvršavaju zaštitne mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. U dopisu je navedeno da je upućivanje mal. XX na liječenje odnosno izvršenje izrečene mjere bezbjednosti, isključivo

nadležnost Ministarstva pravde i pravosudnih organa koji treba da preduzmu aktivnosti u cilju izvršenja izrečene zaštitne mjere. O nemogućnosti izvršenja izrečene mjere, Sud za prekršaje u Bijelom Polju-Odjeljenje u Pljevljima je zatražio mišljenje i samim tim i upoznao Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo pravde. U obavještenju Ministarstva zdravlja br. 501-203/2018 od 24.05.2018. je navedeno da u zdravstvenom sistemu Crne Gore, ne postoji odgovarajuća ustanova za izvršenje zaštitne mjere Obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. Dana 19.04.2018. godine održana je sjednica Operativnog tima za borbu protiv porodičnog nasilja u sali Ministarstva unutrašnjih poslova Podgorica. za predmet mal. XX.

Zbog utvrđenog nasilja prema XQ, Sud za prekršaje u Bijelom Polju-Odjejenje u Pljevljima je prema mal. XX Rješenjem P.P.m.br.4/18 od 13.06.2018. goidne izrekao zaštitnu mjeru-obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi. U rješenju Suda je navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Kliničkom centru Crne Gore, Dječija psihijatrijska ambulanta u Podgorici, a trajće dok postoji potreba za liječenjem ali ne duže od tri godine. Prilikom izricanja zaštitne mjere Sud je u cjelosti prihvatio Nalaz i mišljenje vještaka psihijatra dr Gordane Konatar, koja je između ostalog navela: „stanje mal. XX je u značajnom

pogoršanju, njegova agresija se neometano izliva na okolinu i pri tom nema nikakve zadržke u njegovom ponašanju. Simptomi dijagnostigtkovanog mješovitog poremećaja ponašanja i emocija. lake mentalne retardacije i adolescentne krize sa naglašenom tedencijom antisocijalnog ponašanja, su intezivirani u prethodnom periodu". Vještak nalazi da je spsobnost mal. XX da upravlja sopstvenim postupcima u predmetnom događaju ukinuta i mišljenja je da postoji izuzetno velika i realna opasnost da se XXovo agresivno ponašanje ponovi i da nastavi vršiti ista i slična djela kao do sada.

Centar za socijalni rad smatra da Mal. XX svojim ponašanjem svakodnevno životno ugrožava sebe i druge. Od strane nadležnih zdravstvenih ustanova je više puta utvrđeno je da je neophodan hospitalni tretman za maloljetnika u nekoj od psihijatrijskih ustanova. XXovo inače agresivno ponašanje prema članovima porodice je dobilo značajno na intezitetu pa predstavlja izrazito visok rizik i opasnost za njega samog kao i članove njegove porodice. Postoji realna opasnost da će mal. XX ostvariti svoje prijetnje: da će zapaliti kuću, ubiti majku i brata. Centar je mišljenja da je u najboljem interesu mal. djeteta da se hospitalizuje i čuva u nekoj od zdravstvenih ustanova kako bi se radilo na unapređenju zdravstvenog stanja. Centar takođe navodi da je tokom rada na problemima ove porodice uspostavljena saradnja sa svim relevantnim subjektima i da su preduzete mnoge mjere i radnje ali da nisu dale očekivane rezultate s obzirom da maloljetnik ne slijedi savjete, odbija saradnju sa stručnim licima, nijedan predlog ili uput za liječenje maloljetnika nije realizovan a otac maloljetnika suprotno odluci Suda i dalje ima kontakt sa djetetom i vrši negativan uticaj na dijete. Problemi unutar porodice su višeslojni, ali prioritetno treba rješavati tekuće probleme u vezi preporučene hospitalizacije maloljetnika.

S obzirom na pogoršano zdravstveno stanje maloljetnika koje ima za posledicu njegov nekritičan odnos prema sopstvenom liječenju i ukupnom ponašanju. procjenjuje se da postoji opasnost po život maloljetnika i članove njegove porodice te opasnost po imovinu, pa smo mišljenja da je neophodno riješiti sve nastale teškoće u pravcu upućivanja maloljetnika na liječenje ili eventualni smještaj maloljetnika u neku od ustanova u kojoj bi se između ostalog, mogla pružiti i adekvatna medicinska zaštita.

U izjašnjenju koje je Zaštitniku dostavljeno od strane Uprave za inspekcijske poslove akt br.0302/1-61 od 17.5.2018.godine, između ostalog navedeno da je inspekcijski nadzor izvršen 08.05.2018. godine te da je Inspektor socijalne i dječje zaštite između ostalog, konstatovao da nije našao osnov za preduzimanje mjera iz svoje nadležnosti u odnosu na rad i postupanje Centra za socijalni rad u odnosu na ovaj slučaj.

III Utvrđene činjenice

- da se porodica , zbog disfunkcionalnosti uzrokovane, prije svega, zdravstvenim stanjem njenih članova, ali i zbog nerazumijevanja uzajamnih odnosa i porodičnih uloga od strane pojedinih njenih članova, nalazi, već više od godinu dana, na intezivnom psihosocijalnom tretmanu kod Stručne službe Centra za socijalni rad opština Pljevlja i Žabljak te Centra za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja Pljevlja, Odjeljenja bezbjednosti Pljevlja ali i drugih državnih organa i ustanova;
- da je zbog poremećenih porodičnih odnosa, trajnog nesporazuma i različitog pogleda na odgoj i vaspitanje zajedničke djece taj brak razveden presudom Osnovnog suda u Pljevljima broj P.br.546/17 od 13.12.2017.godine, a maloljetna djeca, XX i XW su povjereni na dalju brigu i staranje majci XQ;
- da je zbog učestalosti prijava a dana 07.12.2017 godine održan sastanak multidisciplinarnog tima na kome su članovi tima upoznati sa problematikom porodice i 27.12.2017 godine održana konferencija slučaja za predmet mal. XX i da je zaključak konferencije da su problemi unutar porodice višeslojni te da je prioritet pružanje adekvatne zdravstvene zaštite maloljetnom XX;
- da je zbog utvrđenog nasilja nad maloljetnim XXom, protiv XY, na optužni predlog Osnovnog javnog tužioca pokrenut sudski postupak u kojem je XY u krivičnom postupku osuđen na uslovnu kaznu, a u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici;
- da je Centar za socijalni rad pokrenuo postupak kod Osnovnog suda u Pljevljima radi preispitivanja XYovih roditeljskih kompetencija u odnosu na njegovu maloljetnu djecu XX i XWa i u tom postupku Osnovni sud u Pljevljima je presudom Rs. br.7/18 od 22.02.2018. XY ograničio u vršenju roditeljskog prava prema njegovoj maloljetnoj djeci XX i XWu u dijelu koji se odnosi na pravo na zajedničko življenje i kontaktiranje sa mal. djecom kao i u odnosu na pravo i obavezu da zastupa mal. djecu i upravlja i raspolaže njihovom imovinom i prihodima u trajanju do godinu dana;
- da je XY suprotno svojim ograničenjima kontinuirano inicira kontakt sa mal. XXi vrši negativan uticaj na dijete a mal. XX samovoljno u kontinuitetu boravi kod njegovog oca XY, po njegovim instrukcijama ispoljava agresivno ponašanje prema porodici, stručnim licima i počinio je više prekršajnih djela iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici;
- da je nakon izvršenog konzilijamog pregleda dana 13.02.2018. godine u KCCG Podgorica mal. XX potvrđena uputna dijagnoza F92, ali i utvrđeno postojanje lake mentalne retardacije (F70.) te je konzilijum psihijataru KCCG uputio mal. XX na hospitalni tretman u zdravstvenu ustanovu "Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu" Beograd;

- da je XX u otporu prema predloženom hospitalnom tretmanu s tim da sve vrijeme uporno odbija da uzima propisanu psihijatrijsku terapiju;
- da su dana 28.02.2018. godine policijski službenici CB Pljevlja podnijeli Osnovnom državnom tužiocu u Pljevljima krivičnu prijavu protiv XQ zbog postojanja osnovane sumnje da je učinila KD Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 stav 3 KZ CG;
- da je Centar, zbog incidenta u kojem je XQ nanijela lakšu povredu mal. XX, svojim rješenjem broj 0301-1066/2018-3 od 28.02.2018. godine XQ odredio mjeru nadzora nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu oboje djece;
- da je zapisnikom koji je predat policiji od strane Centra za socijalni rad konstatovano da je, mal XX (nakon incidenta sa majkom) socijalnoj radnici rekao da želi i planira da kupi pištolj kako bi ubio majku te se interesovao kada postaje krivično odgovoran;
- da je XQ psihijatrijski pacijent i redovno uzima propisanu psihijatrijsku terapiju jer boluje od anksioznosti i depresije (šifra F.32.1-srednje teška depresivna epizoda i F43.1 posttraumatski stresni poremećaj);
- da je mal XW za vrijeme hospitalizacije majke bio smješten kod tetke a CSR Pljevlja nije uspio da pronađe hraniteljsku porodicu u koju bi privremno smjestio mal. XX to se obratio zahtjevom za smještaj mal. XX u JU Centrar za djecu i mlade "Ljubović" Podgorica i JU Dječji Dom "Mladost" Bijela koji nisu dali saglasnost za smještaj mal. XX;
- da je zbog počinjenog nasilja prema mal. bratu XWu. mal. XX u prekršajnom postupku Sud za prekršaje u Bijelom polju Odjeljenje u Pljevljima izrekao zaštitnu mjeru obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi rješenjem P.P.m-br-1/18 od 26.03.2018. godine, gdje je navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Klinici za neurologiju i psihijatriju za djecu i omladinu u Beogradu, Republika Srbija a trajaće dok postoji potreba liječenja ali ne duže od 3 godine;
- da je maloljetni XX po odluci konzilijuma br. protokola 115 od 24.04.2018. godine dobio predlog za upućivanje na liječenje u Psihijatrijsku bolnicu „Laza Lazarević” Beograd. U predlogu za upućivanje na liječenje mal. XX navedeno je da će sprovođenje mal. XX na liječenje u Beograd izvršiti Centar za mentalno zdravlje JZU DZ Pljevlja uz asistenciju policije, regulisano Rješenjem Suda za prekršaje u Bijelom Polju- Odjeljenje u Pljevljima br.61/18 od 03.04.2018. godine;
- da je Fond za zdravstveno osiguranje kontaktirao Kliniku za psihijatrijske bolesti "Dr Laza Lazarević" Beograd i da su dobili informaciju da se u toj bolnici ne izvršavaju zaštitne mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi;
- da je zbog nemogućnosti izvršenje izrečene mjere, Sud za prekršaje u Bijelom Polju- Odjeljenje u Pljevljima zatražio mišljenje i samim tim i upoznao Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo pravde.
- da u obavještenju Ministrstva zdravlja br. 501-203/2018 od 24.05.2018. je navedeno da u zdravstvenom sistemu Crne Gore, ne postoji odgovarajuća ustanova za izvršenje zaštitne mjere Obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi;
- da je zbog utvrđenog nasilja prema XQ, Sud za prekršaje u Bijelom Polju-Odjejenje u Pljevljima prema mal. XX Rješenjem P.P.m.br.4/18 od 13.06.2018. godne izrekao zaštitnu mjeru- obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi i da je rešenju Suda navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Kliničkom centru Crne Gore, Dječija

psihijatrijska ambulanta u Podgorici, a trajaće dok postoji potreba za liječenjem ali ne duže od tri godine;

- da u Zapisniku o izvršenom inspekcijskom nadzoru Odsjeka za inspekciju socijalne i dječije zaštite br.020/0302/2-52 od 08.05.2018. godine Inspektor socijalne i dječije zaštite je između ostalog, konstatovao da nije našao osnov za preduzimanje mjera iz svoje nadležnosti u odnosu na rad i postupanje Centra za socijalni rad u odnosu na ovaj slučaj;
- da je prema nalazima stručnjaka XXovo inače agresivno ponašanje prema članovima porodice, tokom vremena, dobilo značajno na intezitetu pa predstavlja izrazito visok rizik i opasnost za njega samog kao i članove njegove porodice;
- da se svi članovi porodice kontinuirano (skoro svakodnevno) obraćaju centru za socijalni rad i centru bezbjednosti Pljevlja prijavljujući međusobno nasilje, prijetnje i rizično ponašanje

IV Relevantni propisi

Ustav Crne Gore ("Službeni list CG 1/7) utvrđuje:

"Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva."
(Član 9)

"Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.
Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe." (Član 74)

"Jemči se posebna zaštita lica sa invaliditetom." (Član 68.)

"Svako ima pravo na zdravstvenu zaštitu.

Dijete, trudnica, staro lice i lice sa invaliditetom imaju pravo na zdravstvenu zaštitu iz javnih prihoda, ako to pravo ne ostvaruju po nekom drugom osnovu." (Član 69.)

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda , utvrđuje:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovini, rođenje ili druga okolnost." (Član 14.)

Protokol broj 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda , utvrđuje:

Opšta zabrana diskriminacije

"Uživanje svih prava određenih zakonom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status."(Član 1)

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, utvrđuje:

"Svrha ove Konvencije jeste da promoviše, štiti i osigura puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih osoba sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva.

Osobe sa invaliditetom obuhvataju osobe koje imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovih osoba u društvu na osnovu jednakosti sa drugima". (Član 1.)

"1. Države potpisnice priznaju da su sve osobe jednake pred zakonom i imaju pravo na jednaku zaštitu pred zakonom i uživanje jednakih blagodeti zakona, bez ikakvih diskriminacija.

2. Države potpisnice zabranjuju bilo kakvu diskriminaciju po osnovu invalidnosti i garantuju svim osobama sa invaliditetom jednaku i efektivnu pravnu zaštitu od diskriminacije po bilo kom osnovu.

3. Da bi promovisale ravnopravnost i ukinuli diskriminaciju, države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće korake kako bi osigurale pružanje razumnih adaptacija.

4. Posebne mjere neophodne za postizanje i ubrzavanje de fakto jednakosti osoba sa invaliditetom neće se smatrati diskriminacijom po osnovu invalidnosti shodno odredbama ove Konvencije." (Član 5.)

"1. Države potpisnice preduzeće sve potrebne mjere kako bi osigurale da djeca sa invaliditetom uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode na osnovu jednakosti sa drugom djecom.

2. U svim akcijama koje se odnose na djecu sa invaliditetom prvenstvena pažnja biće posvećena najboljem interesu djeteta.

3. Države potpisnice osiguraće da djeca sa invaliditetom imaju pravo da slobodno izraze svoje stavove o svakom pitanju koje ih se tiče na osnovu jednakosti sa drugom djecom, uzimajući u obzir njihove godine i zrelost, a u ostvarivanju tog prava biće im pružena asistencija u skladu sa njihovim uzrastom i invalidnošću." (Član 7.)

UN Konvencija o pravima djeteta, utvrđuje:

"1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja." (Član 3. stav 1)

"Države-potpisnice priznaju da svako dijete ima urođeno pravo na život.

Države-potpisnice će do krajnje moguće mjere osigurati opstanak i razvoj djeteta." (Član 6.)

"1. Države-potpisnice priznaju da mentalno ili fizički onesposobljeno dijete treba da uživa pun i pristojan život, u uslovima koji obezbjeđuju dostojanstvo, podstiču samopouzdanje i olakšavaju aktivno dječije učešće u zajednici.

2. Države-potpisnice priznaju pravo onesposobljenom djetetu na posebnu brigu i potpomagaće i obezbjeđivati, u zavisnosti od dostupnih sredstava, pružanje pomoći takvom

djetetu i onima koji su odgovorni za brigu o njemu, pomoć koju oni zatraže i koja odgovara dječijem stanju i prilikama roditelja ili drugih koji se brinu za dijete.

3. Priznajući posebne potrebe onesposobljenog djeteta, pomoć koja se daje u skladu sa stavom 2. ovog člana davat će se besplatno gdje god je to moguće, uzimajući u obzir finansijska sredstva roditelja ili drugih koji se brinu za dijete, i ona će biti planirana tako da se onesposobljenom djetetu pruži uspješan pristup obrazovanju, školovanju, zdravstvenim službama, službama za rehabilitaciju, pripremi za zaposlenje i mogućnostima rekreacije na način koji pomaže djetetu da postigne što potpuniju moguću društvenu integraciju i individualni razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni razvoj.

4. Države-potpisnice će unapređivati, u duhu međunarodne saradnje, razmjenu odgovarajućih informacija na polju preventivne zdravstvene zaštite i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog liječenja onesposobljenog djeteta, uključujući širenje informacija kao i pristup metodama rehabilitacije, obrazovanju i službama profesionalne orijentacije, sa ciljem da se omogući državama-potpisnicama da poboljšaju svoje mogućnosti i stručnost i da prošire svoje iskustvo u tim područjima. U tom pogledu posebno će se uzimati u obzir potrebe zemalja u razvoju." (Član 23.)

"Države-potpisnice priznaju pravo djeteta da uživa u najviši standard zdravlja koji je moguće dostići, i da ima pristup institucijama za liječenje i zdravstvenu rehabilitaciju.

Države - potpisnice će težiti ka punom provošenju ovog prava, a posebno će preduzeti sljedeće odgovarajuće mjere:

(b) Da obezbijede pružanje potrebne medicinske pomoći i brige za zdravlje svoj djeci, s naglaskom na razvitak primarne zdravstvene zaštite;" (Član 24.stav 1 tačka b)"Države-potpisnice priznaju pravo djeteta koje je od strane odgovarajućih vlasti poslano u određenu instituciju radi brige, zaštite ili liječenja njegovog fizičkog ili mentalnog zdravlja na periodično preispitivanje tretmana koji se pruža djetetu i svih drugih okolnosti značajnih za njegov smještaj." (Član 25.)

Države-potpisnice će obezbijediti da:

(a) Nijedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni. Ni smrtna kazna ni doživotna robija bez mogućnosti oslobađanja ne mogu se nametnuti kod prijestupa koji su počinile osobe mlađe od osamnaest godina;

(b) Nijedno dijete neće biti nezakonito ili proizvoljno lišeno slobode. Hapšenje, pritvor ili zatvaranje djeteta odvijat će se u skladu sa zakonom i biće preduzeto samo kao posljednja mjera i na što kraće odgovarajuće vrijeme;

(c) Sa svakim djetetom lišenim slobode postupaće se humano i s poštovanjem prema urođenom dostojanstvu ljudske osobe, i na način koji uzima u obzir potrebe osobe te starosti. Posebno će svako dijete lišeno slobode biti odvojeno od odraslih, osim ako to nije u najboljem dječijem interesu, a imaće pravo da održava dodire sa svojom porodicom putem dopisivanja i posjeta, osim u izuzetnim okolnostima;

(d) Svako dijete lišeno slobode imat će pravo na brz pristup zakonskoj i drugoj odgovarajućoj pomoći, pravo da ospori zakonitost svog lišavanja slobode pred sudom ili drugom nadležnom, neovisnom i nepristranom vlasti i na brzu odluku o bilo kakvoj takvoj akciji. (Član 37.)

1. Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta koje je navodno prekršilo, ili je optuženo za kršenje krivičnog zakona, da se prema njemu postupa na način u skladu s unapređenjem djetetovog osjećanja dostojanstva i vrijednosti, koji osnažuje dječije poštovanje prema ljudskim pravima i osnovnim slobodama drugih, i koji uzima u obzir dječiju starost i poželjnost dječije reintegracije, kao i dječije preuzimanje konstruktivne uloge u društvu.

2. U tome cilju, i imajući na umu poštovanje relevantnih odredbi međunarodnih instrumenata, države-potpisnice će posebno obezbijediti da:

(a) Nijedno dijete neće biti obijeđeno, optuženo ili ocijenjeno kao prekršilac krivičnog zakona zbog činova ili propusta koji nisu bili zabranjeni nacionalnim ili međunarodnim zakonom u vrijeme kad su bili počinjeni;

(b) Svako dijete koje je obijeđeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon imat će u najmanju ruku sljedeće garancije:

(i) Da će biti smatrano nevinim dok ne bude prema zakonu dokazano da je krivo;

(ii) Da će odmah i direktno biti obaviješteno o optužbama protiv sebe, i ako je to moguće, preko svojih roditelja ili zakonskih staratelja, te da će imati zakonsku i drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i izlaganju svoje odbrane;

(iii) Da će se o optužbi odlučiti bez odlaganja od jednog ovlaštenog, neovisnog i nepristranog sudskog tijela ili vlasti na poštenoj raspravi u skladu sa zakonom, u prisustvu zakonske ili druge odgovarajuće pomoći, i da će se, osim ako se bude smatralo da to nije u najboljem interesu djeteta, posebno uzeti u obzir njegova starost ili situacija, kao i njegovih roditelja odnosno zakonskih staratelja;

(iv) Da neće biti prisiljeno da svjedoči ili da prizna krivnju, da će se ispitati svjedoci protiv njega i da će se obezbijediti i učešće i ispitivanje svjedoka u njegovu korist, pod jednakim uslovima;

(v) Ako se smatra da je prekršilo krivični zakon, da će se takva odluka i druge mjere nametnute kao njene posljedice preispitati od strane kompetentnije, neovisne i nepristrasne vlasti ili sudskog tijela u skladu sa zakonom;

(vi) Da će imati slobodan pristup prevodiocu, ako dijete ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava;

(vii) Da će njegov privatni život biti poštovan u svim dijelovima postupka.

3. Države-potpisnice će nastojati da pomognu uspostavi zakona, procedura, vlasti i institucija koje se posebno bave djecom koja su obijeđena, optužena ili je ocijenjeno da su prekršila krivični zakon, i to naročito:

(a) Ustanovljenju minimalne starosti ispod koje će biti smatrano da djeca nisu imala sposobnosti da prekrše krivični zakon;

(b) Gdje god je to odgovarajuće ili poželjno, mjerama postupka prema takvoj djeci bez upuštanja u sudski postupak, ako se potpuno poštuju ljudska prava i zakonska jamstva.

4. Biće dostupne različite uredbe kao što su naredbe o brizi, savjetovanju i nadzoru; savjetovanje; uslovna kazna; usvajanje; obrazovni i stručni programi i druge alternative zatvoru, da bi se obezbijedilo da se sa djecom postupa na način koji odgovara njihovoj dobrobiti, a proporcionalan je i okolnostima i prekršaju. (Član 40.)

Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore, broj 64/2011"), propisuje:

Vaspitne mjere su:

1) mjere upozorenja i usmjeravanja:

- sudski ukor,
- posebne obaveze;

2) mjere pojačanog nadzora:

- pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika,
- pojačan nadzor u drugoj porodici,
- pojačan nadzor od strane organa starateljstva,
- pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika;

3) institucionalne mjere:

- upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa,

- upućivanje u ustanovu zavodskog tipa,
- upućivanje u specijalizovanu ustanovu. (Član 16)

Pri izboru vaspitne mjere sud će posebno uzeti u obzir uzrast, zrelost maloljetnika i druga njegova lična svojstva, stepen vaspitne zapuštenosti, prilike u kojima živi, težinu krivičnog djela, pobude iz kojih je krivično djelo učinjeno, ponašanje poslije učinjenog krivičnog djela, a posebno da li je spriječio ili pokušao da spriječi nastupanje štetne posljedice, odnos prema oštećenom, kao i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor vaspitne mjere kojom će se najbolje postići njena svrha. (Član 17)

(1) Mjeru upućivanja u ustanovu zavodskog tipa sud će izreći maloljetniku prema kome, pored izdvajanja iz sredine u kojoj živi, treba primijeniti pojačane mjere nadzora i posebne stručne programe vaspitavanja.

(2) Prilikom odlučivanja da li će izreći vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana sud će posebno uzeti u obzir raniji život maloljetnika, težinu i prirodu učinjenog krivičnog djela i da li je prema maloljetniku ranije bila izrečena neka krivična sankcija.

(3) Mjera upućivanja u ustanovu zavodskog tipa može trajati od šest mjeseci do tri godine, pri čemu sud svakih šest mjeseci razmatra da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

(4) Maloljetnik kome je izrečena institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa u ustanovi može ostati do navršene 23 godine života. (Član 26)

(1) Maloljetniku ometenom u psihičkom razvoju ili sa psihičkim poremećajima koji je učinio krivično djelo sud može, umjesto mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, izreći mjeru upućivanja u specijalizovanu ustanovu u kojoj se može obezbijediti liječenje i osposobljavanje maloljetnika.

(2) Mjera upućivanja u specijalizovanu ustanovu radi liječenja i osposobljavanja može trajati najduže tri godine, pri čemu sud razmatra svakih šest mjeseci da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

(3) Maloljetniku koji je učinio protivpravno djelo propisano zakonom kao krivično djelo sud može, umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, izreći vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana.

(4) Kad maloljetnik u toku trajanja mjere iz stava 1 ovog člana navršši 18 godina života, sud je dužan da ispita potrebu njegovog daljeg zadržavanja u specijalizovanoj ustanovi.

(5) Lice kome je izrečena mjera iz stava 1 ovog člana u specijalizovanoj ustanovi može ostati do navršene 21 godine života.

(6) U slučaju iz stava 3 ovog člana maloljetnik ostaje u specijalizovanoj ustanovi dok postoji potreba za liječenjem, a najduže do navršene 23 godine života. (Član 28)

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni list CG", br. 46/2010) propisuje:

"Nasilje u porodici (u daljem tekstu: nasilje), u smislu ovog zakona, je činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno." (Član 2)

"Članovima porodice, u smislu ovog zakona, smatraju se:

- 1) supružnici ili bivši supružnici, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- 2) vanbračni supružnici ili bivši vanbračni supružnici, bez obzira na trajanje vanbračne zajednice, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- 3) krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom;
- 4) srodnici iz nepotpunog usvojenja;
- 5) tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom u bračnoj ili vanbračnoj zajednici;
- 6) lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo;
- 7) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto." (Član 3)

"Organ uprave nadležan za policijske poslove (u daljem tekstu: policija), organ za prekršaje, Državno tužilaštvo, centar za socijalni rad ili druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ i ustanova koji se bave zaštitom dužni su da u okviru svojih ovlašćenja pruže potpunu i koordiniranu zaštitu koja je neophodna za zaštitu žrtve u zavisnosti od stepena njene ugroženosti.

Nevladina organizacija, drugo pravno i fizičko lice mogu pružiti zaštitu u skladu sa zakonom.

"Organi i ustanove iz stava 1 ovog člana dužni su da u skladu sa zakonom daju prioritet rješavanju slučajeva nasilja i obezbijede međusobno obavještanje i pomoć radi sprečavanja i otkrivanja nasilja, otklanjanja uzroka i pružanja pomoći žrtvi u uspostavljanju uslova za bezbjedan život" (Član 5)

“Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokoštva drugog člana porodice smatra se posebno ako član porodice:

1) upotrijebi fizičku silu, bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;

2) prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;

3) verbalno napada, psuje, naziva pogrđnim imenom i na drugi način vrijeđa drugog člana porodice;

4) ograničava drugom članu porodice slobodu komuniciranja sa trećim licima;

5) iscrpljuje radom, uskraćuje san i drugu vrstu odmora, prijeti izbacivanjem iz stana i oduzimanjem djece;

6) seksualno uznemirava drugog člana porodice;

7) uhodi i na drugi način grubo uznemirava drugog člana porodice;

8) oštećuje ili uništava zajedničku imovinu ili imovinu drugog člana porodice ili pokušava da to učini;

9) uskraćuje osnovna sredstva za egzistenciju drugom članu porodice;

10) drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici.

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokoštva drugog člana porodice smatra se i ako član porodice ne vodi dovoljno brigu o:

1) ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj zaštiti ili redovnom pohađanju škole ili ne sprječava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta;

2) ishrani, higijeni, odijevanju ili medicinskoj zaštiti drugog člana porodice o kome je dužan da se stara, a kome je potrebna posebna pomoć zbog bolesti, invaliditeta, starosti ili drugih ličnih svojstava zbog kojih nije sposoban da se stara o sebi.

Težim oblikom nasilja u porodici smatra se prikriivanje člana porodice sa posebnim potrebama.” (Član 8)

“Zaštitne mjere se izriču radi sprječavanja i suzbijanja nasilja, otklanjanja posljedica učinjenog nasilja i preduzimanja efikasnih mjera prevaspitanja učinioca nasilja i otklanjanja okolnosti koje pogoduju ili podstiču vršenje novog nasilja.” (Član 19)

“Učiniocu nasilja može se izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje (u daljem tekstu: udaljenje iz stana);
- 2) zabrana približavanja;
- 3) zabrana uznemiravanja i uhođenja;
- 4) obavezno liječenje od zavisnosti;
- 5) obavezni psihosocijalni tretman.

Organi i ustanove iz člana 5 stav 1 ovog zakona dužni su da učiniocu nasilja pruže odgovarajuće informacije o njegovim pravima.” (Član 20)

“Udaljenje iz stana može se izreći učiniocu nasilja koji sa žrtvom živi u stanu ili drugom prostoru za stanovanje, bez obzira na svojinska i druga prava učinioca nasilja i žrtve na stanu ili drugom prostoru za stanovanje, ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Učinilac nasilja kome je izrečeno udaljenje iz stana dužan je da odmah napusti stan ili drugi prostor za stanovanje.

Udaljenje iz stana izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od šest mjeseci.” (Član 21)

“Zabrana približavanja žrtvi može se izreći učiniocu nasilja ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje ili ako bi prisustvo učinioca nasilja u blizini žrtve kod žrtve stvaralo visok stepen duševne patnje koja, kraće ili duže vrijeme, onemogućava normalne psihičke aktivnosti žrtve.

Organ za prekršaje je dužan da u rješenju o zabrani približavanja odredi mjesto ili područje u kojem se učinilac nasilja ne smije približiti žrtvi.

Zabrana približavanja izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od jedne godine.” (Član 22)

“Zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve može se izreći učiniocu nasilja ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od jedne godine.”(Član 23)

“Obavezno liječenje od zavisnosti može se izreći učiniocu nasilja koji usljed zavisnosti od alkohola, opojnih droga ili psihotropnih supstanci učini nasilje, a postoji opasnost da zbog te zavisnosti ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana traje dok postoji potreba za liječenjem, ali ne duže od jedne godine.”(Član 24)

“Obavezni psihosocijalni tretman može se izreći učiniocu nasilja radi otklanjanja uzroka nasilničkog ponašanja i prevaspitanja, odnosno u cilju smanjivanja i otklanjanja opasnosti da ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana traje do prestanka razloga zbog kojeg je izrečena, ali ne duže od šest mjeseci.

Bliži način određivanja i sprovođenja zaštitne mjere iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja.” (Član 25)

Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni list CG", broj 46/2010), propisuje:

"Pod diskriminacijom lica sa invaliditetom smatra se, naročito: onemogućavanje ili otežavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti, odnosno uskraćivanje prava na zdravstvenu zaštitu, redovni medicinski tretman i lijekove, rehabilitaciona sredstva i mjere; uskraćivanje prava na školovanje, odnosno obrazovanje; uskraćivanje prava na rad i prava iz radnog odnosa, u skladu sa potrebama tog lica; uskraćivanje prava na brak, na stvaranje porodice i drugih prava iz oblasti bračnih i porodičnih odnosa.

Diskriminacija lica sa invaliditetom postoji i u slučaju kad nijesu preduzete posebne mjere za otklanjanje ograničenja, odnosno nejednakog položaja u kojem se ta lica nalaze." (Član 18.stav 1 i stav 2)

Zakon o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica ("Službeni list RCG", broj 32/05), propisuje:

"Mentalno oboljelim licima obezbjeđuje se ostvarivanje prava i sloboda u skladu sa međunarodnim dokumentima i opštim pravilima međunarodnog prava." (Član 2.)

"Zabranjena je diskriminacija mentalno oboljelih lica.

Diskriminacijom, u smislu stava 1 ovog člana, ne smatraju se posebnemjere koje se preduzimaju da bi se zaštitilo zdravlje ili bezbjednost mentalno oboljelih lica, odnosno obezbijedilo unapređenje njihovog zdravlja

Niko ne smije kvalifikovati lice kao mentalnooboljelo, niti na drugi način ukazivati na njegov mentalni poremećaj, izuzev ako je to u cilju preduzimanja mjera zaštite ovih lica u skladu sa zakonom. " (Član 3.)

"Niko se ne može prisiliti na medicinsko ispitivanje radi utvrđivanja prisustva mentalnog poremećaja, osim u slučajevima i po postupku utvrđenom zakonom.

Mentalno oboljela lica imaju pravo na:

- 1) dostupnu i efikasnu zaštitu mentalnog zdravlja i dostupne osnove psihotropne lijekove, pod jednakim uslovima;
- 2) zdravstvenu i socijalnu zaštitu primjerenu zdravstvenim potrebama i liječenje pod jednakim uslovima i u skladu sa jednakim standardima kao i druga lica koja se liječe u zdravstvenim ustanovama;
- 3) zaštitu od ekonomske, seksualne i drugih oblika eksploatacije, tjelesne ili druge zaloupotrebe, svakog oblika zlostavljanja, ponižavajućeg postupanja i drugog tretmana kojim se vrijeđa lično dostojanstvo i koje stvara neugodno, agresivno, ponižavajuće ili uvredljivo stanje;
- 4) zaštitu ličnog dostojanstva, human tretman i poštovanje njegove ličnosti i privatnosti. " (Član 4.)

"Psihijatri i drugi zdravstveni radnici dužni su da sprovede liječenje mentalno oboljelih lica tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode i prava, kao i da ne prouzrokuju fizičke i psihičke neugodnosti koje vrijeđaju njihovu ličnost i ljudsko dostojanstvo." (Član 5. stav 2.)

"Postojanje mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja kod nekog lica utvrđuje se u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima.

Mentalno oboljelo lice ima pravo da bude liječeno u najmanje ograničavajućoj okolini i sa najmanje organičavajućim, nametljivim i prinudnim metodama.

Liječenje i zaštita mentalno oboljelog lica moraju biti zasnovani na individualno utvrđenom planu, sa kojim je to lice upoznato i saslušano njegovo mišljenje.

U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana obavezno se uključuju članovi porodice ili zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica. " (Član 8.)

"Posebnu zaštitu, u skladu sa zakonom, uživaju maloljetna mentalno oboljela lica." (Član 10)

"Liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi sprovodi se odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica." (Član 20)

V Mišljenje Zaštitnika

Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka Zaštitnik je konstatovao da nadležni organi, Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak, Centar bezbjednosti Pljevlja, Kliničko bolnički centar Crne Gore, Centar za mentalno zdravlje Pljevlja, Ministarstvo zdravlja, Fond za zdravstveno osiguranje, i pored kontinuiranog preduzimanja mjera, nisu preduzeli

adekvatne mjere koje bi dovele do zadovoljenja garantovanih prava niti su preduzeli neophodne radnje u cilju zaštite najboljeg interesa maloljetnog XX.

Naime, maloljetni XX očigledno potiče iz porodice koja nema kapaciteta da se adekvatno brine o dječaku na šta ukazuje socijalna anamneza porodice i činjenica da je dječak vaspitno zapušten i neadekvatno liječen. Na višeslojne probleme porodice ukazuju učestala, gotovo svakodnevna, međusobna prijavljivanja nasilja kako roditelja prema djeci tako i dječaka XX prema majci XQ i mlađem bratu XWu. Prema nalazima Centra za socijalni rad i odlukama nadležnog suda uspostavljen je nadzor nad vršenjem roditeljskog prava majci XQ dok je Osnovni sud u Pljevljima je presudom Rs. br.7/18 od 22.02.2018. XY ograničio u vršenju roditeljskog prava prema njegovoj maloljetnoj djeci XX i XWu. Roditeljsko pravo je ograničeno u dijelu koji se odnosi na pravo na zajedničko življenje i kontaktiranje sa mal. djecom kao i u odnosu na pravo i obavezu da zastupa mal. djecu i upravlja i raspolaže njihovom imovinom i приходima u trajanju do godinu dana. Međutim, XY suprotno svojim ograničenjima kontinuirano inicira kontakt sa mal. XXna način što ga poziva telefonom, dolazi pred kuću, odvodi ga kad hoće i gdje hoće, osporava mu odlazak u školu, osporava mu odlazak na upućeno liječenje tj i dalje vrši negativan uticaj na dijete. Prema navodima centra za socijalni rad dječak XX samovoljno u kontinuitetu boravi kod njegovog oca XY, uprkos ograničenjima suda, i po njegovim instrukcijama ispoljava agresivno ponašanje prema porodici, stručnim licima, a u tom periodu je počinio i više prekršajnih djela iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Nije zanemarljiva činjenica da i majka i otac i dječak XX imaju utvrđene psihijatrijske dijagnoze.

Uprkos preduzimanjaradnji i mjera, multidisciplinarno i multisektorski, u cilju rešavanja aktuelnih problema porodice preduzete aktivnosti su, između ostalog, rezultirale: utvrđivanjem elemenata KD Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 stav 3 KZ *XQ prema sinu XX*, zbog utvrđenog nasilja nad maloljetnim XXom, protiv XY pokrenut sudski postupak u kojem je XY u krivičnom postupku osuđen na uslovnu kaznu, a u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici, *zbog počinjenog nasilja prema mal. bratu XWu. mal. XX* u prekršajnom postupku Sud za prekršaje u Bijelom polju Odjeljenje u Pljevljima izrekao zaštitnu mjeru obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi rješenjem P.P.m-br-1/18 od 26.03.2018. godine (u rješenju Suda je navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Klinici za neurologiju i psihijatriju za djecu i omladinu u Beogradu. Republika Srbija. a trajaće dok postoji potreba liječenja ali ne duže od 3 godine), *zbog utvrđenog nasilja prema XQ*, Sud za prekršaje u Bijelom Polju-Odjejenje u Pljevljima prema mal. XX Rješenjem P.P.m.br.4/18 od 13.06.2018. goidne izrekao zaštitnu mjeru-obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi (u rešenju Suda navedeno da će se izrečena mjera izvršiti u Kliničkom centru Crne Gore, Dječija psihijatrijska ambulanta u Podgorici, a trajaće dok postoji potreba za liječenjem ali ne duže od tri godine). Pri tome, navedena sudska rešenja su samo utvrđeni i procesuirani slučajevi nasilja koje svakodnevno prati ovu porodicu.

Kao glavni i prioritetni uzrok ovakvih odnosa u porodici multidisciplinarni tim navodi neadekvatno liječenje maloljetnog XX koji ima propisanu psihijatrijsku terapiju koju ne koristi i više puta je od strane Konzilijuma Kliničkog centra Crne Gore dobio predlog za upućivanje na liječenje u Psihijatrijsku bolnicu „Laza Lazarević” Beograd i Klinici za neurologiju i psihijatriju za djecu i omladinu u Beogradu ali iako je prošlo dosta vremena dječak nije upućen tj odveden na predloženu hospitalizaciju. U konkretnom slučaju zbog

ispoljenog i utvrđenog nasilja u porodici dječaku je od strane Suda za prekršaje u Bijelom polju Odjeljenje u Pljevljima dva puta izrekao zaštitnu mjeru obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi ali ove mjere nisu izvršene. Kao problem u izvršavanju ovih mjera suda se navodi činjenica da Klinika "Laza Lazarević" Beograd nije ustanova za izvršavanje zaštitne mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi a u Crnoj Gori ne postoji odgovarajuća ustanova.

Zaštitnik smatra da je nemogućnost izvršavanja izrečene mjere suda kao i nemogućnost implementacije pozitivno pravnog propisa tj važeće zakonske norme u najmanju ruku zabrinjavajuće. Neobezbijeđivanje nužne zdravstvene zaštite u vidu redovnog uzimanja terapije i obaveznog hospitalnog tretmana za maloljetnika koji je rizičan kako po sebe tako i po svoju porodicu i šire okruženje takođe ne smije imati opravdanja.

Svi uključeni subjekti su svjedoci nepoštovanja tj neizvršavanja odluka suda kako u slučaju naloženih mjera tako i u slučaju ograničavanja roditeljskog prava oca XY.

Zaštitnik konstatuje da dječaku, u konkretnoj situaciji, nije obezbijeđena adekvatna zdravstvena pomoć i njega i da mu nije omogućena neophodna hospitalizacija što direktno ukazuje na nemogućnost ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu. Nepostojanje specijalizovane ustanove ili odeljenja u okviru postojećih ustanova zdravstvene zaštite za liječenje i brigu o maloljetnicima koji imaju narušeno mentalno zdravlje je problem na koji je Zaštitnik više puta ukazivao. Djeca koja imaju mentalne smetnje ne ostvaruju pravo na potpunu, adekvatnu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu što je u suprotnosti sa međunarodnim i nacionalnim propisima. Zaštitnik zapaža da je u konkretnom slučaju problem složeniji jer je u pitanju dijete koje ima poremećaj u ponašanju i pokazuje visok nivo delikventnog i nasilnog ponašanja vjerovatno uzrokovano dijagnozom i neadekvatnim liječenjem. Dječaku je u konkretnom slučaju obezbijeđena uredna medikacija uz dijagnostički protokol i omogućen mu je uput za neophodnu hospitalizaciju u Beogradu ali to nije ostvareno jer nadležne službe nisu našle načina da dijete bez odlaganja zaštite na preporučen način. Zaštitnik konstatuje da je onemogućavanje hospitalnog tretmana djetetu koje je u stanju potrebe u potpunosti neopravdano i da ugrožava njegov razvoj, kontrolisanje bolesti i pripremu za samostalni život. Zdravstvena zaštita mora biti omogućena i dostupna svakom djetetu bez diskriminacije u skladu sa međunarodnim standardima. Onemogućavanje ili otežavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti bilo kom djetetu predstavlja grubo kršenje dječijih prava i onemogućavanje rasta i razvoja u skladu sa individualnim mogućnostima.

Nadležne službe su utvrdile da roditeljske kompetencije oba roditelja ne garantuju postupanje u skladu sa najboljim interesom djeteta, što pokazuju i odluke o nadzoru nad vršenjem roditeljskih prava kao i ograničavanje vršenja roditeljskih prava, smatramo da je neozbiljno očekivati da će roditelji kome je dijete povjereno (majka) samoinicijativno ili uz podršku službi uspjeti da hospitalizuju dijete protiv njegove volje. Posebno imajući u vidu da dječak vrši nasilje nad majkom i prijeti da će da je ubije dok ga otac (kome je ograničeno roditeljsko pravo) podstiče u namjeri da odbije liječenje. Zaštitnik smatra da je bilo neophodno aktivirati sve raspoložive mehanizme kako bi se dječaku hitno i pravovremeno pružila adekvatna zdravstvena zaštita. U slučajevima kada situacija prevazilazi kapacitete roditelja može se postaviti privremeni staratelj od strane organa stateljstva (centra za socijalni rad) koji bi sproveo sve neophodne radnje u najboljem interesu djeteta, osim toga asistencija drugih službi ne smije biti isključena s obzirom da je u pitanju visokorizično ponašanje maloljetnika.

Nalazi timova koji su se bavili stanjem u ovoj porodici kao i zvanični nalazi specijalizovanih lica konstatuju da neprihvatljivo ponašanje eskalira, da je nivo agresije postaje veći protokom vremena, da je sasvim moguće da je dječak sposoban da izvrši svoje prijetnje i naudi sebi i drugima, da otac ima manipulativan odnos i podstiče dječaka XX i sl. Sve ove konstatacije ukazuju da je situacija više nego ozbiljna te da se mora naći način za hitnu hospitalizaciju maloljetnog XX u adekvatnu zdravstvenu ustanovu.

Činjenica da Klinika „Laza Lazarević“ nije ustanova za izvršavanje zaštitne mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja ne isključuje mogućnost da dječak bude hospitalizovan po uputu Konzilijuma Kliničkog centra Crne Gore, kao ni mogućnost pronalaženja ustanove koja sprovodi mjere obaveznog liječenja maloljetnika. Smatramo da je proteklo previše vremena te da nema opravdanja za nepronalaženje rešenja koje je u najboljem interesu djeteta.

Izveštaji različitih službi ukazuju na niz kumulativnih problema: svakodnevno nasilje i poremećene odnose u porodici, neadekvatno liječenje koje uzrokuje devijantna ponašanja, nemogućnost vršenja roditeljskog prava na adekvatan način i nepostojanje dostupne i adekvatne zdravstvene zaštite za maloljetnika.

Imajući to u vidu, Zaštitnik konstatuje da je zabrinjavajuće što, i pored preduzimanja radnji i mjera od strane različitih organa i pored njihove međusobne komunikacije, problem ne da se ne rešava već se samo usložnjava zbog protoka vremena. Zaštitnik smatra da je zdravstveni sistem dužan da dječaku obezbijedi hitnu pomoć i podršku kako bi se istražili, identifikovali i liječili uzroci zbog kojih on ispoljava tako destruktivno ponašanje i agresiju prema svojim najbližim a službe socijalne zaštite omogućiti da se to sprovede. Stiče se utisak da sistem u konkretnom slučaju nema pravovremeni odgovor, što potvrđuje i činjenica da je dijete i dalje u destruktivnoj porodici bez nadzora i pod uticajem oca kome je ograničeno roditeljsko pravo. Osim toga, upitno je zdravlje kako fizičko tako i emocionalno kada je u pitanju mlađi sin XW koji je svakodnevno svjedok ili žrtva nasilja i drastično poremećenih porodičnih odnosa. Iako ga centar za socijalni rad procjenjuje kao zdravog i odgovornog dječaka pitanje je koliko je boravak u ovoj porodici u njegovom najboljem interesu.

Zaštitnik konstatuje da je zabrinjavajući stav Ministarstva zdravlja, koje je od početka uključeno u slučaj dječaka a, da ne preduzme ni jednu radnju i mjeru u cilju zbrinjavanja dječaka i obezbijedivanja adekvatne zdravstvene zaštite bez odlaganja već u svom dopisu samo konstatuje da u zdravstvenom sistemu Crne Gore, ne postoji odgovarajuća ustanova za izvršenje zaštitne mjere Obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. Takođe je zabrinjavajuće da i pored ranije upućenih preporuka Zaštitnika¹ Ministarstvo zdravlja još uvijek nije obezbijedilo adekvatnu zaštitu mentalnog zdravlja djece i adolescenata niti uslove za njihov smještaj radi hospitalnog (stacionarnog) tretmana.

Imajući u vidu navedeno a u cilju poštovanja najboljeg interesa djeteta i obezbijedivanja adekvatne zdravstvene zaštite svakom djetetu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

¹ Posebni izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama (mart 2011), Mišljenje sa preporukama br. 429/17-5, 30.7.2017. godine
Mišljenje sa preporukama br. 481/12-5, 31.12.2012. godine

P r e p o r u č u j e

Ministarstvu zdravlja

- **Da hitno preduzme radnje i mjere na obezbjeđivanju adekvatnog medicinskog tretmana XX;**
- **Da preduzme sve neophodne mjere kako bi se obezbijedila zaštita mentalnog zdravlja djece kao i njihov smjestaj radi hospitalnog (stacionarnog) tretmana;**

Ministarstvo zdravlja je dužno da *bez odlaganja* dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju dijela preporuke koja se odnosi na maloljetnog XX.

Ministarstvo zdravlja je dužno da, po isteku roka od *90 dana* od dana prijema preporuke, dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju preporuke u cijelosti.

Ministarstvu zdravlja i Ministarstvu rada i socijalnog staranja

- **Da uspostave protokol o postupanju u slučajevima kada su djeca ometena u razvoju ili imaju psihički poremećaj.**

Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo rada i socijalnog staranja su dužni da, po isteku roka od 90 dana od dana prijema preporuke, dostave izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju ove preporuke.

Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak

- **Da u skladu sa svojim nadležnostima iz dijela porodično pravne i socijalne zaštite preuzme sve raspoložive mjere u cilju zaštite interesa dječaka XX;**
- **U svim budućim slučajevima pravovremeno i u saradnji sa specijalizovanim licima i/ili ustanovama preduzmu radnje i mjere na zaštiti prava i interesa svakog djeteta;**
- **Da napravi procjenu dječaka XWa a i razmotri alternativne mogućnosti smještaja u skladu sa njegovim najboljim interesom;**

Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak je dužan da *bez odlaganja*, a najkasnije po isteku roka od 30 dana od dana prijema preporuke, dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju preporuke.

Dostavljeno:

- Ministarstvo zdravlja
- Ministarstvo rada i socijalnog staranja
- Centar za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak
- Podnosiocu pritužbe

a/a

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
Snežana Mijušković